

ПСИХОЛОГИЯ НА ЛИЧНОСТТА

тема № 1

НАУКАТА ПСИХОЛОГИЯ НА ЛИЧНОСТТА

Науката психология на личността стои на централно място /обща психология I част и II част- психология на личността/. Тя се интересува от природата на човека. В света няма двама еднакви човека, но има много хора, които са обединени в социални групи. Човекът е обект на хуманитарните науки: социология, философия, демография, психология, астрология. Различните науки се интересуват от различните аспекти на човешката личност. Психологията на личността датира от 120-130 години, от създаването през 1879г. в Лайпциг на първата психологическа лаборатория от Вилхелм Вунд. Целта на психологията на личността не е едностранно мнение, няма как да има една единна дисциплина. Някои от психологическите школи /теории/ са противоречиви, но всяка една от тях си има своя принос за развитието на психологията като наука.

Целта на психологията на личността е да обясни какво точно е човешката психика, защо хората се държат така, а не иначе. Психоаналитиците пък се питат защо този човек е такъв. Но във всички случаи стои въпросът **“как хората могат да бъдат щастливи?”**. През 1938г. Хенри Мюррей въвежда термина ПЕРСОНОЛОГИЯ.

Предметът на психологията на личността е ПСИХИКАТА НА ОТДЕЛНАТА ЛИЧНОСТ. Тя изучава личността. Човешката психика не е само индивидуална. Извън връзките си с другите хора човек не е личност.

ОБЕКТАТ е отделният човек, а ПРЕДМЕТАТ- психиката на човека, но и нейните социални параметри.

ПРИНЦИПИ:

- **обективност** /нещата са без намеса и илюзии/;
- **детерминираност** /определеност от други неща/;
- **динамика** /психологията на личността се интересува от дадените неща в тяхното развитие, включително възрастта/;
- **системност**.

МЕТОДИ:

1. **наблюдение** /чрез сетивата/. Бива явно, тайно, анонимно, идентифицирано, включено, външно, систематично, инцидентно и самонаблюдение;
2. **анамнеза** /история, спомени/- например анамнезата на Левис, при която от 1500 души осъдени на смърт се оказва, че всички те са с черепно- мозъчни травми.
3. **тестове**:едномерни, многомерни;
4. **анкети**;
5. **интервюта**- стандартни /когато въпросите са предварително поставени/, полусвободни /темата е

известна, но си говориш свободно/ и свободно /въпросите си ги определяш ти/.

6. **контент анализ** /събиране на данни и вглеждане в съдържанието на нещото/.
7. **анализ на физиологическите реакции;**
8. **експерименти.**

Психологията на личността е базова наука в системата на психологическите науки. Тя представлява база за развитието на всички социални науки.

тема №2:

ПРОБЛЕМЪТ ЗА ЛИЧНОСТТА

идеографизъм- включва интензивния анализ на отделни случаи с цел формулирането на закони или интерпретативни твърдения, отнасящи се само до този случай или до класа явления, който този случай представя.

Идеографският подход счита личността за уникална структура. Според него личности са само някои /по- качествените/ хора.

пролетарии /от пролес/, означава нямаш имущество.

номотетизъм- почива върху твърдението, че научните закони могат да бъдат формулирани само статистически чрез изследването и анализа на голям брой от случайно избрани случаи.

При номотетизма всички хора са с достойнство. Формирането на личността е масовиден процес. Те са егалитаристи /всички хора са социално равни/- Томас Карлайл, Хосе Ортега Ингасе.

ИНДИВИДЪТ е единичен носител на качества.

ИНДИВИДУАЛНОСТ- термин, показващ съвкупността от свойства на индивида, които го правят уникален.

ЛИЧНОСТ- впитането на човека в социума. “Личността се вижда при самоизявата”- Ейбрахам Маслоу- тя обединява всички характеристики на човека.

Личността е маска, лице, образ, идентификация на качествата на човека. Личността е социален образ на индивида. За някои хора личността е най- яркото у човека, най- забележимото у него.

Карл Роджърс- “Личността е организирана дълготрайна субективно възприемана същност на човека”.

Гордън Олпорт- “Личността е “вътрешното нещо”, което детерминира взаимодействието с действителността”.

Джорд Кели- “Личността е способ за осъзнаване на опита си”.

Личността има структура.

лонгитюдни /надлъжни/

тема №3

ПСИХОАНАЛТИЧНА ТЕОРИЯ НА ЗИГМУНД ФРОЙД

теория- изследване, богосъзерцание, възвишено познание.

емпирия- опит

ОСНОВНИ ВЪПРОСИ, КРИТЕРИИ

1. Каква е структурата на личността?
2. Въпросът за мотивацията.
3. Развитието на личността накъде отива?
4. Психичното здраве.
5. Какво е психопатичното /защо някои хора се държат така/?
6. Въпросът за психотерапията.

Структурния модел на личността, който предлага Зигмунд Фройд е следният: човешката психика има 3 равнища:

СЪЗНАНИЕ- СВРЪХ АЗ;

ПРЕДСЪЗНАНИЕ- АЗ

БЕЗСЪЗНАТЕЛНО НИВО- ТО

човешката психика има 3 компонента: ТО, АЗ, СВРЪХ АЗ.

“ТО” е на безсъзнателно равнище- например инстинкт към смъртта, Едипов комплекс.

Фройд твърди, че неосъществените желания избиват в сънищата. Тук обаче нещата са символни. Всичко на този свят може да бъде символ на всичко друго.

Според Фройд инстинктите са движеща сила, те са в дъното на мотивацията. Биват 2 вида:

- инстинкт към живота- бог Ерос. Най- силният инстинкт е либидото.
- инстинкт към смъртта- бог Танатус.

Тези инстинкти раждат тревожността на човека.

Типове тревога:

реалистична- тя е в съзнателното;

невротична- импулсите идват от “ТО”, тя е инстинктивна;

морална- в “Сврѳх АЗ-а”- угризения на съвестта.

“Тотем и табу”- Фройд. **Табуто е в “То”**. Табутата съществуват само за много желаните неща.

Тотем- най- възхваляваното нещо.

Хората, при които има демонични напѳни на тези импулси се считат за психопати.

Със психоаналитичната терапия д-р Ото Ранк обяснява стремежа за връщане към майката, към детството, даже д-р Ранк казва, че е стремеж към вътреутробното развитие. Депресираният човек спи във вътрешноутробна поза. Психоаналитичната терапия представлява РАЗГОВОР за тези безсъзнателни инстинкти. Психоаналитикът прави интерпретация на съпротивата, за да извлече от спомените тези насилани факти, които са се случили с човека.

Анализ на сънищата /анализ на трансфера/- има едно емоционално пренаучаване, тоест човек да повтори, да осъзнае, да ги изиграе отново тези емоции. Съвременните тенденции в психоанализата са за по-малко, но по-интензивни сеанси, за използване на групова или семейна психотерапия. Освен това психотерапията се съчетава с употреба на някои медикаменти.

тема № 4

ТЕОРИЯ ЗА ЛИЧНОСТТА НА КАРЛ ГУСТАВ ЮНГ

Нарича се още АНАЛИТИЧНА психология. Структурата на личността според Юнг е друга. Според него човешката психика също има два пласта, включително подсъзнание. Разликата тук от психоанализата на Фройд е, че при Фройд това, което е в подсъзнанието, е натискано и вкарано там. Юнг казва, че несъзнателното е по-старо нещо, то идва от минали поколения. В битието си човек не винаги е успявал да се справи и му е бил необходим опит. Той въвежда КОЛЕКТИВНОТО несъзнавано.

Функции на съзнанието:

В мисленето има логика. В интуитивното са интуитивните чувства /не зная защо, но го мразя/. Между чувствата и мисленето са сетивата. Най-отгоре е емпирията /опита/.

Съзнание и подсъзнание:

Подсъзнанието е **вечно несъзнавано**. То не може да се изследва. Обвивката на вечното несъзнавано е ИНВАЗИЯ /нахлуване/. Инвазиите и емоциите, афектите са примитивни инстинкти. Те са **колективно несъзнавано**. Емоциите и инвазиите са колективно наследявани. Останалите две неща- **спомените и изтласкванията са лично несъзнавано**. Спомените са най-близо до съзнанието.

АРХЕТИПИ /първичен образ/. Типус означава печатък. Архетипите са в колективното безсъзнателно, те са вродени. Те са собствен образ на инстинктите. Една жена има архетипа на майката, майчиното поведение. Юнг е първият, който въвежда Бог в психологията. Най-известният архетип са АНИМУС и АНИМА /мъжкото и женското/. Женски символи на архетипа са: нощта, водата, земята, планината, гората, пещерата, вещицата, принцесата, китът, къща, кутия, кошница, крава, котка, влъхване, баба, майка и др.

СИМПТОМИ И КОМПЛЕКСИ.

Симптомът е “авариен сигнал”, който показва, че нещо съществено в устройството на психиката ни не е наред.

Синдромът е съвкупност от симптоми.

Комплексът- това са откъснати душевни части от личността. Те функционират автономно- например нарцисизъм, комплекс за малоценност. Те по всяко време могат да спрат или подтикнат постъпки на човека. Юнг твърди, че критерият за здрав човек, е творческата изява.

дизморфофобия- страх, че си грозен.

тема №5

ИНДИВИДУАЛНАТА ПСИХОЛОГИЯ НА АЛФРЕД АДЛЕР

I. Общи характеристики на адлерианството.

индивид- неделим.

Според Адлер структурата на личността е **неделима, единна**.

Адлер счита, че детерминантата в мотивацията е **стремежът към превъзходство**. Той обаче не може да бъде осъществен винаги, а това поражда **чувство за малоценност**. Тези комплекси се пораждат особено в детството. Тогава възникват **КОМПЕНСАЦИИТЕ**.

Формите на компенсации са адекватни- неадекватни. Адлер говори за свръхкомпенсации, отиване до крайност, което е патологично. Счита бягството от болестта също за компенсация. Говори за **СОЦИАЛНО** чувство, за разлика от Фройд. Адлер търси социалното у човека, социалният интерес. Той доразработва идеята за **разбирането на клиента**.

II. Основни тезиси:

Човек е единно, неделимо, самосъгласувано цяло;

Човешкият живот е активен стремеж към съвършенство;

Индивидът обладава творчески сили и е архитект на живота си;

Индивидът е включен в обществото- има чувство за общност.

III. Ключови категории:

стремеж към превъзходство;

чувство за непълноценност;

стил на живот

IV. Адлерова психотерапия. Според Адлер невротичите са неактивни, егоцентрични, хора с патология, невроза, поради задръжка на социални интереси. Счита, че човек има 3 основни задачи: **работа, човешка близост и любов**. Целта е човек да разкрия грешните разбирания за себе си, да се помогне на човек да бъде наясно със себе си. Според Адлер можем да помогнем чрез засилване на социални интереси.

емпатия- идентифициране в емоционалната сфера, да откриеш какво изпитва другия до теб.

тема № 6

ТЕОРИЯ НА КАРЕН ХОРНИ

Карен Хорни дава дефиниция на **БАЗАЛНАТА ТРЕВОГА**- вродено чувство за тревожност. Вижда в основата на личността базалната тревожност. Всичко, което човек прави, е да се компенсира чувството за безпокойство. Тя утвърждава схващането, че човекът е управляван от 2 тенденции:

- **стремеж да удовлетвори желанието си;**
- **стремеж към безопасност.**